

УДК 347.9.07/08:005.91

**АДМІНІСТРУВАННЯ СУДОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ
ДЛЯ ОСНОВНОЇ МІСІЇ СУДОВОЇ УСТАНОВИ**

**THE JUDICIAL COMMUNICATIONS MANAGEMENT AND ITS SIGNIFICANCE
FOR THE MAIN MISSION OF THE COURT ESTABLISHMENT**

Решетнік А.Р.,
*аспірант кафедри АГПФЕБ
Сумського державного університету*

Стаття присвячена питанням комунікаційної політики у судовій установі. Доведено актуальність раціоналізації в адмініструванні судової діяльності. Визначено проблемні аспекти, шляхи розвитку цього напрямку судового адміністрування та запропоновано підходи до поліпшення взаємодії судів із громадськістю.

Ключові слова: адміністрування, судові комунікації, комунікаційна модель, прес-секретар, засоби масової інформації.

Статья посвящена вопросам коммуникационной политики в судебном учреждении. Доказана актуальность рационализации в администрировании судебной деятельности. Определены проблемные аспекты, пути развития данного направления судебного администрирования и предложены подходы к улучшению взаимодействия судов с общественностью.

Ключевые слова: администрирование, судебные коммуникации, коммуникационная модель, пресс-секретарь, средства массовой информации.

The article is devoted to communication policy in the judicial institution. The urgency of rationalization in the administration of judicial activities was proven. The problematic aspects, ways of development of this area of judicial management were defined, and approaches to improve communication with the public courts were proposed.

Key words: administration, judicial communication, communication model, spokesperson, media.

Вступ. Система судового адміністрування, безперечно, включає у себе заходи щодо організації її роботи, матеріально-технічного і фінансового забезпечення, кількісного та якісного штату, чіткого управління робочими процесами, при цьому не торкаючись самих процесуальних дій.

Варто погодитися з тим, що адміністрування відіграє важливу роль у належному забезпеченні діяльності судів і професійному житті державних службовців апарату суду. А тому видається доцільним дослідити деякі із комплексу засобів з удосконалення та оптимізації організаційно-правового та матеріально-технічного забезпечення судової установи, оскільки ці аспекти пов'язані з нормалізацією роботи судів, раціоналізацією організаційної побудови, справедливим конкурсним підбором кадрів, гармонійним розподілом повноважень між посадами державних службовців та функцій інших працівників суду.

Одним із актуальних питань раціоналізації в адмініструванні судової діяльності необхідно зазначити важливість прозорості судової влади, налагодження дієвої системи інформування громадян, створення комунікаційних механізмів та каналів для поширення інформації про діяльність судів та інших органів судової гілки влади [5, с. 98]. Основною метою у даному питанні є забезпечення довіри громадян до суду. Головним допоміжним елементом у процесі реалізації цієї ідеї можна визначити широке використання комунікаційних або інформаційних технологій: телебачення, радіо, преси. Засоби масової інформації зосереджують увагу на певних подіях, а відсутність адекватної комунікації пригнічує роботу судів та створює негативне обличчя усєї системи, призводить до недовіри, скепсису, а іноді і до агресії громадян. Саме тому комунікація набуває такого важливого значення для судової установи.

Питаннями судових комунікацій займалися М.М. Логунова, М.Г. Лашкіна, П.О. Гвоздик, А.Г. Алексєєв, І.О. Патраманський.

У процесі досліджень даного питання було виявлено, що відкритий зв'язок між громадськістю та судами є дійсно важливим. Громадяни мають право на інформацію про стан речей у судовій системі. Процес комунікативної взаємодії органу державної влади та громадян реалізується здебільшого через посередника – ЗМІ. Для повноцінної взаємодії даних суб'єктів правовідносин необхідно налагодити систему зв'язку між ними. З боку посередника – засобу масової інформації просліджується право збирати та оприлюднювати дані про стан речей в державі та суспільстві. З боку судової установи є обов'язок забезпечити громадян об'єктивною інформацією щодо діяльності органу. Схема є доволі зрозумілою, але водночас існує низка не врегульованих проблем щодо організації та реалізації даного процесу.

Питання взаємодії органів судової влади із громадянським суспільством є на даний час відкритим з декількох причин. По-перше, це фактор закритості судової системи в інформаційному просторі. На цьому наголошують чимало громадських та державних діячів, зокрема Олександр Сасевич, який вважає, що

«до Революції гідності, незважаючи на існування Концепції інформаційно-комунікаційної стратегії діяльності Ради суддів України, судова влада була закрита та консервативна в інформаційному просторі. Події Майдану вплинули не лише на главу держави, парламент і уряд, але і на діяльність судової влади. Тому на порядку денному Ради суддів України – практичне зняття закритості суддів від суспільства зі збереженням певної консервативності у спілкуванні з пресою і громадянським суспільством з огляду на законодавчі межі діяльності суддів і правила Кодексу суддівської етики, затвердженого XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 року» [7]. По-друге, це фактор непрофесіоналізму посередника – ЗМІ – щодо отримання неупередженої інформації суспільством. По-третє, це відсутність конструктивного діалогу та конкретного плану дій щодо співпраці судів та преси.

Такий історично сформований вакуум між українським суспільством та судами та неузгодженість у механізми комунікації веде до двозначності поданої інформації чи взагалі її відсутності. Виникає ситуація, коли ЗМІ не завжди розповсюджують повну, об'єктивну інформацію, і не завжди цілком доступну для пересічного громадянина. Тому дуже часто трапляється, що певну подію ЗМІ висвітлюють з якихось причин неповноцінно, суб'єктивно, що обов'язково підкріплюється перекручуванням інформації з боку суспільства. Адже із багатьох справ громадськість зацікавить одна найрезонансніша, завдяки якій і буде формуватися враження про судову систему загалом. Тому наразі одним із першочергових завдань для судів є забезпечення найвищого рівня публічності у своїй діяльності. Звісно, це дещо буде ускладнювати роботу, але і буде дисциплінувати заради спільної мети – досягнення довіри громадян до суду.

Постановка завдання. Отже, виходячи з того, що судова влада є інститутом соціальним, вона має здійснювати комунікації для налагодження зв'язків з народом. Тому що розвиток і широке застосування політико-інформаційних технологій у владно-управлінських структурах бачиться сьогодні як засіб підвищення ефективності державного управління та подальшого розвитку демократії. Запорукою цього виступає реальне забезпечення прав громадян на вільний доступ і отримання інформації, передусім, про діяльність органів державної влади і управління та всіх інших соціальних інститутів [5, с. 99].

Зрозуміло, що важко сформулювати єдиний підхід чи метод у сфері судових комунікацій, але треба погодитися, що найбільш зручним, простим та доступним у сучасному світі є зв'язок із засобами масової інформації. Тому основним завданням є виявлення недоліків у спілкуванні та усунення причин неналежної взаємодії суду із представниками громади. Необхідно зосередити увагу на ліквідації інформаційного дефіциту для суспільства, що унеможливить перекручування та спотворення подій, фактів та їх суб'єктивного трактування. Водночас потрібно ретельно розібратися з тим, яку інформацію можна оприлюднювати для громадськості, а яку – ні.

Результати дослідження. Реалії сучасного українського суспільства не сприяють повною мірою налагодженню співпраці між судами та медіа, оскільки завдання журналістів полягає в отриманні й оприлюдненні інформації, а завдання судів – у захисті інтересів учасників процесу. Так вважає голова Ладижинського міського суду Іван Патраманський [6, с. 4]. Він одночасно наголошує на тому, що існують юридичні наслідки витоку певної інформації для ЗМІ, попри часту неадекватну реакцію масмедіа на обмеження своїх прав у оприлюдненні саме судових процесів.

Представники масмедіа майже завжди вважають таку ситуацію обмеженням свободи слова та не замислюються над законністю і моральністю власних дій. Нині з боку представників суду просліджується обов'язок унеможливити упереджене ставлення до обвинуваченого; запобігти спричиненню шкоди свідкам та учасникам процесу; запобігти витоку інформації щодо національної безпеки.

Тож постає цілком доцільне питання, як визначити межу між тим, скільки, а головне, яку інформацію варто довіряти громадськості. Існує низка документів, у тому числі і міжнародне законодавство, які можуть допомогти розставити усі крапки над «і» в даному питанні.

Першочергово міжнародне законодавство відсилає нас до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Положення її статей вказують на те, що свободи вираження поглядів можуть бути обмеженими у разі, якщо на це вказує закон і це є мірою необхідності в демократичному суспільстві, у тому числі й для підтримання авторитету і безсторонності суду [1].

Мадридські принципи взаємодії засобів масової інформації та суддівської незалежності (відповідно до Резолюції 1296 (XLIV)) Економічної та соціальної Ради ООН 11 лютого 1994 року свідчать про те, що «функцією та правом ЗМІ є збір та поширення серед громадськості інформації, висловлювань та критичних тверджень про судочинство, а також висвітлення судових справ до, після та під час судового розгляду без порушення при цьому презумпції невинуватості» [2].

Згідно з декількома Рішеннями Європейського Суду з прав людини («Санді Таймс» проти Сполученого Королівства», 1979 р. та «А проти Франції», 1995 р.) стало зрозуміло, якщо інформація про судовий процес поширюється у такій формі, що веде до формування в громадськості власної думки про винуватість чи невинуватість ще перед оголошенням судового рішення, то це може спричинити неповагу до суду [3].

Прийшовши до такого висновку, віддзеркаленням міжнародного законодавства стала стаття 62 Конституції України, положення якої закріпили, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, отриманих

незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

А тому, керуючись усіма вищезазначеними положеннями, маємо прийти до висновку, що усі громадяни, у тому числі й журналісти, мають підкоритися волі закону і утримуватися від оприлюднення інформації, що може негативно позначитися на справедливості судового розгляду. У разі розголошення інформації, що захищена законом, вони мають понести як кримінальну, так і цивільно-правову відповідальність.

Таким чином, представники масмедіа дедалі частіше стають жертвами власної необізнаності у законодавстві, яке регулює режими інформації. Не розібравшись, якого доступу є інформація: відкритого, обмеженого чи взагалі державної таємниці, ЗМІ часто висвітлюють будь-яку інформацію, яка б привернула увагу спільноти. При цьому не замислюючись над тим, що незнання законів не звільняє від відповідальності.

Наприклад, кримінальним законодавством України передбачено статтю, яка вказує на заборону самовільного незаконного збирання, зберігання, використання або поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди або поширення цієї інформації будь-яким способом, в тому числі і в засобах масової інформації. Тим більше що санкція цієї статті передбачає покарання для правопорушників у виді штрафу, виправних робіт, арешту, або обмеження волі на певний строк [4].

Також можна виділити інформацію з закритим доступом, або таємну. Така інформація містить відомості про державну таємницю та іншу передбачену законом таємницю, прикладом чого є таємниця дізнання та досудового розслідування. За розголошення такої інформації також настає кримінальна відповідальність.

Крім того, існує відповідальність за втручання у діяльність судових органів, що виражається у будь-яких способах здійснення впливу на суддю, у тому числі і критиці в засобах масової інформації до винесення рішення у справі. Зі справедливих міркувань, представники масмедіа повинні поширювати тільки дозволена інформація, перевірявши режим доступу та відсутність можливого настання суспільної шкоди від оприлюднення такої інформації.

Отже, визначившись із розмежуванням дозволеного і забороненого у характері інформації, необхідно подивитися на ситуацію з протилежного боку.

Тотальний дефіцит інформації зведе нанівець принцип відкритості судової влади і призведе до підриву її авторитету у населення. Виникає необхідність визначитися, як саме має бути організоване та врегульоване спілкування між судовою установою та представниками громадськості.

На думку автора, ключовим гравцем у взаємодії суду та ЗМІ має бути спеціаліст із забезпечення зв'язків із громадськістю, а мовою закону – пресекретар суду. Необхідним для спеціалістів даної галузі є обізнаність щодо майстерності взаємодії судів

із громадськістю, принципів взаємодії суду та ЗМІ, порядку налагодження співпраці, обов'язків прес-секретаря щодо забезпечення відкритості суду, основних напрямів діяльності прес-секретарів, умінь та навичок, необхідних для забезпечення комунікаційних зв'язків суду з громадськістю. Важливо володіти основами ораторської майстерності та підготовкою публічних виступів, стратегічною, ефективною та кризовою комунікаціями. Актуально мати знання у галузі міжнародно-правових стандартів відкритості правосуддя та особливостей підготовки медіа-карт, розробки комунікаційних стратегій та плану дій суду.

Щоб контролювати комунікаційну ситуацію, можна також залучити голову суду та його заступника чи керівника апарату. Але все ж таки, враховуючи їх завантаженість роботою, відповідальність за комунікації варто покласти саме на прес-секретаря.

Необхідними складовими якісного планування роботи прес-секретаря є постійне підведення підсумків, адже комунікаційні заходи не є явищем циклічним, вони завжди є спонтанними та непередбачуваними. Варто також зосередити увагу на регулярності, педантичності та добросовісності відслідковування подій в суді і паралельне їх оприлюднення. Під останнім розуміється регулярне проведення таких зустрічей, як прес-конференція та круглий стіл, яким повинен передувати професійно сформований анонс події, в якому буде міститися текст, тільки актуального змісту, містити правильні акценти і прямі відомості та відповіді на питання, що цікавлять.

Дуже важливим аспектом у підготовці даного питання є впевненість прес-секретаря у обізнаності конкретного представника мас-медіа із запропонованої проблематики, адже часто доводиться проводити для журналістів ліквідацію безграмотності у певних галузях знань. Тому задля продуктивної взаємодії прес-секретарю варто заздалегідь перевіряти якість публікацій окремих журналістів. Критеріями аналізу за таких заходів можна виділити: всебічність, об'єктивність, повноту розуміння, близькість до змісту матеріалу тощо. Якщо в арсеналі прес-секретаря завжди будуть професіонали, це значно підвищить коефіцієнт корисної дії комунікаційних заходів.

Але, будучи впевненим у компетентності представника ЗМІ, у той же час важливо викликати їхній інтерес та знайти спосіб залучити до участі у діалозі. Тому, з професійної точки зору, цілком доцільно було б зацікавити ЗМІ справами, які викликають найбільший інтерес у громадськості, тобто тими, які викликали найбільший резонанс (загребувані справи для суспільства з різних галузей).

Зрозуміло, що протягом багатьох років негласно формувалася тенденція закритого інформаційного простору в судах. Саме тому у суспільства склалася враження про судову систему як про корпоративний орган з власною нібито комерційною таємницею. Але, прийнявши до уваги усі недоліки системи комунікацій, можливо створити принципово нову модель суспільства, в якій прес-секретар стане сполучною ланкою, якої не вистачало.

На сьогоднішній день варто визнати, що розвиток комунікаційної діяльності суду є одним із пріоритетних напрямів у налагодженні роботи даної установи. Вагомим кроком у цій сфері було б створення Прес-центру всієї судової системи, запровадження надійної стратегії комунікацій для кожного окремого суду. Важливо не зациклюватися на створенні своєї моделі комунікацій, тому що в рамках міжнародних програм зарубіжні фахівці пропонують уже готові шаблони. Особливого значення у цьому питанні набуває перейняття або запозичення неформальних способів поширення інформації про суд, таких як дні відчинених дверей, зустрічі з посадовцями місцевих органів влади. Цілком обгрунтовано проводити активну просвітницьку діяльність, ознайомлювати молодше покоління, у тому числі і студентів, із організацією та діяльністю суду. Враховуючи глобальне розповсюдження соціальних мереж, можливо звернути увагу на створення мережових комунікацій, а саме через інтернет-ресурси Facebook, Twitter, YouTube. Адже саме такі новітні засоби скоро стануть основним доступним та оперативним джерелом інформації для суспільства.

Щодо такого фактора, як відкритість і доступність, також можна зазначити, що хорошою справою може стати постійне публікування прес-релізів кожного конкретного судового рішення. Готувати такі тексти можуть помічники суддів за допомогою самих суддів, і слугуватимуть в якості довідкової інформації про результат і мотивацію рішення.

Висновки. Отже, підводячи межу питання соціальних комунікацій у суді, можливо виділити такі рекомендації. Перше, що можна зробити, – налагодити роботу спеціального судового прес-центру, створити та розповсюдити повномасштабну мережу прес-секретарів у судах та забезпечити належну координацію їхньої діяльності, зайнятися напрацюванням комунікаційної стратегії судів, налагодити постійну взаємодію з загальнонаціональними та регіональними масмедіа, час від часу проводити комунікаційні заходи в судах, піклуватися про професійне зростання прес-секретарів, а також залучати суспільство до відкритого діалогу та вирішення питань діяльності судової влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. [Електронний ресурс] / Рада Європи. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. The Madrid Principles on the Relationship between the Media and Judicial Independence, established by a group convened by the International Commission of Jurists, its Centre for the Independence of Judges and Lawyers, and the Spanish Committee of UNICEF, March, 1994.
3. The Sunday Times v United Kingdom (Series A No 30), European Court of Human Rights (1979-80) 2 EHRR 245, 26 APRIL 1979.
4. Кримінальний кодекс України : Закон України / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

5. Комунікації судової влади : науково-практичний посібник / М. Логунова, М. Лашкіна, П. Гвоздик, А. Алексєєв. – К. : АДФЕ – Україна, 2011. – 276 с.

6. Патраманський І.О. Суди та ЗМІ: балансування на межі законності, [Електронний ресурс] / І.О. Патраманський // «Закон і Бізнес». – 2014 р., 21-27 лютого. – № 8(1150). – С. 4. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/73230sudi_ta_zmi_balansuvannya_na_mezhi_zakonnosti.html.

7. Матеріали круглого столу «Наскільки судова влада відкрита для "п'ятої влади" в Україні?», м. Львів, 1 липня 2015 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://court.gov.ua/press/pressofficeanons/183690/>.